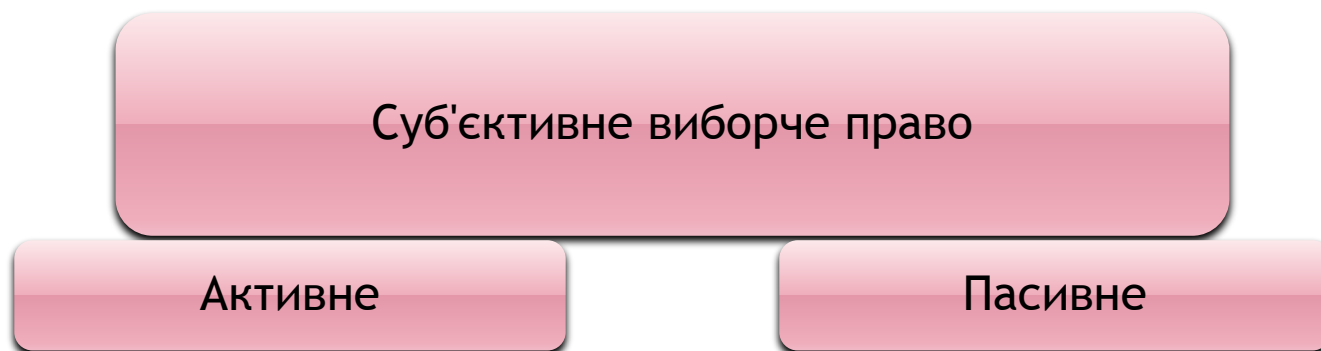

**СУБ'ЄКТИ
ВИБОРЧОГО
ПРОЦЕСУ. ВИБОРЦІ,
КАНДИДАТИ ТА ІНШІ
ОСОБИ**

- ⦿ Виборці
- ⦿ Кандидати
- ⦿ Офіційні спостерігачі
- ⦿ Довірені особи

ВИБОРЦІ

- **Виборці** - громадяни України, які мають право голосу на відповідних виборах, які на день проведення виборів досягли 18-річного віку і є дієздатними

Загальними засадами реалізації активного виборчого права є:

- ⦿ Рівність прав виборців;
- ⦿ Пряме виборче право;
- ⦿ Добровільність реалізації права;
- ⦿ Вільне виборче право;
- ⦿ Таємне і особисте голосування;

ПРАВА ВИБОРЦЯ:

- Брати участь у роботі виборчих комісій як їх члена;
- Брати участь у проведенні передвиборної агітації,
- Брати участь у здійсненні спостереження за проведенням виборів депутатів та інших заходах

- Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його включення до **списку виборців** на виборчій дільниці (ЗУ «Про державний реєстр виборців» від 22.02.2007 № 698-V)

Дані, що вносяться до Реєстру виборців

ідентифікаційні
персональні дані
виборця

персональні дані, які
визначають місце та
умови голосування
виборця

службові персональні
дані

ПРАВА ВИБОРЦЯ У ВІДНОСИНАХ З ОРГАНОМ ВЕДЕННЯ РЕЄСТРУ:

- 1) подавати свої персональні дані до відповідного органу ведення Реєстру;
- 2) отримувати інформацію про своє включення (невключення) чи включення (невключення) інших осіб до Реєстру;
- 3) отримувати інформацію про використання своїх персональних даних для цілей, не передбачених законом, зокрема про те, кому і з яких підстав надавалася інформація про нього;
- 4) одержувати на безоплатній основі у будь-який час від відповідного органу ведення Реєстру в доступній формі вичерпну інформацію про свої персональні дані, внесені до Реєстру;
- 5) звертатися до відповідного органу ведення Реєстру з мотивованою заявою щодо неправомірного включення (невключення) до Реєстру себе чи інших осіб, запису про себе чи про інших осіб, виправлення недостовірних відомостей Реєстру щодо себе або інших осіб;
- 6) оскаржувати в установленому законом порядку рішення, дії чи бездіяльність органів Реєстру;
- 7) захищати будь-якими не забороненими законом засобами свої права та законні інтереси у разі їх порушення під час ведення Реєстру

КАНДИДАТИ

ВИМОГИ ДО КАНДИДАТІВ

Вид виборів	Вимоги до кандидата
Вибори до ВРУ	громадянин України, який на день виборів досяг двадцяти одного року, має право голосу і проживає в Україні протягом останніх п'яти років
Вибори до ОМС	громадяни України, які досягли на день проведення виборів вісімнадцяти років за виключенням недієздатних та судимих.
Вибори Президента	громадянин України, який на день виборів досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, володіє державною мовою і проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років.

Способи висування кандидатів

Від партії (блоку)

Самовисування

Вид виборів	Суб'єкт права висування
Вибори до ВРУ	політичні партії (в багатомандатному виборчому окрузі) та політичні партії і самовисуванці (в одномандатних виборчих округах) (Рішення КСУ від 5 квітня 2012 року № 8-рп/2012 (справа про висування кандидатів у народні депутати України за змішаної виборчої системи)
Вибори до ОМС	Місцева організація партії Районна організація партії Міська організація партії міста районного значення Міська організація партії Обласна організація партії тощо і самовисуванці
Вибори Президента	партія, яка зареєстрована в установленому законом порядку не пізніш як за рік до дня виборів, або виборчий блок партій за умови, що до його складу входять партії, зареєстровані не пізніш як за рік до дня виборів або само висуванець.

Вид виборів	Строки висування кандидатів
Вибори до ВРУ	90-79 днів до дня голосування
Вибори Президента	89-71 день
Вибори до ОМС	34-28 (30-26) днів

ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ КАНДИДАТА

- Подача заяви про реєстрацію кандидата
- Розгляд заяви ЦВК (ТБК)
- Прийняття рішення про реєстрацію (відмову в реєстрації)

Вид виборів	Строк подачі пакету документів	Орган подачі документів
Вибори до ВРУ	За 75 днів до голосування	ЦВК
Вибори Президента	За 68 днів до голосування	ЦВК
Вибори до ОМС	За 24 днів до голосування	ТВК

Загалом пакет документів містить такі складові:

- ⦿ 1) заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником партії та скріпленої печаткою партії;
- ⦿ 2) копій свідоцтва про реєстрацію партії та її статуту, засвідчених безоплатно Міністерством юстиції України після оголошення про початок виборчого процесу;
- ⦿ 3) рішення вищого керівного органу партії, прийнятого відповідно до її статуту, про висунування кандидатів у депутати, яке повинно містити відомості про осіб, висунутих кандидатами у депутати із зазначенням їх прізвища, імені, по батькові, та бути засвідченим підписом керівника партії і скріпленим печаткою партії;
- ⦿ 4) виборчого списку кандидатів у депутати від партії за формою, затвердженою Центральною виборчою комісією - **для багатомандатного виборчого округу**
- ⦿ 5) заяв осіб, включених до виборчого списку партії, про згоду балотуватися кандидатом у депутати від цієї партії із зобов'язанням у разі обрання депутатом припинити діяльність чи скласти представницький мандат;
- ⦿ 6) автобіографій осіб;
- ⦿ 7) декларації про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру кожного кандидата у депутати;
- ⦿ 8) по 4 фотографії кожного з кандидатів, включених до виборчого списку партії, розміром 4 x 6 сантиметрів на паперових носіях та в електронному вигляді;
- ⦿ 9) ксерокопій першої та другої сторінок паспорта громадянина України кожного з кандидатів.

Вид виборів	Розмір грошової застави
До ВРУ (за багатомандатним округом)	2 тис. мінімальних зарплат
До ВРУ (за одномандатним виборчим округом)	12 мінімальних зарплат
Вибори Президента	2500 000 грн.
До ОМС	Застава не передбачена

Виборча комісія відмовляє в реєстрації кандидата в разі:

- ⦿ 1) неодноразового включення до списків;
- ⦿ 2) відсутності документів;
- ⦿ 3) припинення громадянства України кандидата;
- ⦿ 4) вибуття особи, висунутої кандидатом, за межі України для проживання чи з метою отримання політичного притулку;
- ⦿ 5) визнання особи, висунутої кандидатом, недієздатною;
- ⦿ 6) набрання щодо особи, висунутої кандидатом, законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;
- ⦿ 7) виявлення обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом, права бути обраною.

Санкції, що застосовуються до кандидатів

До кандидатів у народні
депутати

Попередженн
я

Скасування
реєстрації

До кандидатів на виборах до
ОМС та виборах Президента

Скасування
реєстрації

Попередження оголошується у разі:

- 1) встановлення судом при розгляді виборчого спору в порядку, передбаченому законом, факту підкупу виборців або членів виборчих комісій кандидатом у депутати;
- 2) встановлення судом при розгляді виборчого спору факту надання під час виборчого процесу виборцям, закладам, установам, організаціям або членам виборчих комісій грошей чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, робіт, послуг, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу);
- 3) встановлення судом при розгляді виборчого спору факту використання кандидатом у депутати, партією при фінансуванні передвиборної агітації крім коштів виборчого фонду інших коштів;
- 4) встановлення судом при розгляді виборчого спору, що кандидат у депутати, який займає посаду, в тому числі за сумісництвом, в органах виконавчої влади, залучав або використовував для проведення передвиборної агітації підлеглих йому осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи (зловживання службовим становищем);
- 5) порушення партією, кандидатом у депутати обмежень щодо проведення передвиборної агітації, у тому числі за проведення агітації після 24 години останньої п'ятниці перед днем голосування.

Центральна виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у депутати в разі:

- ⦿ 1) звернення кандидата із письмовою заявою про відмову балотуватися;
- ⦿ 2) звернення партії про скасування рішення щодо реєстрації кандидата відповідно до рішення, прийнятого у порядку, передбаченому статутом партії;
- ⦿ 3) припинення громадянства України кандидата;
- ⦿ 4) вибуття кандидата за межі України на постійне проживання чи з метою отримання політичного притулку;
- ⦿ 5) визнання кандидата недієздатним;
- ⦿ 6) набрання щодо кандидата законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення умисного злочину;
- ⦿ 8) виявлення виборчою комісією обставин, які позбавляють особу, висунуту кандидатом, права бути обраною.

ПРАВА КАНДИДАТІВ:

- ⦿ Право висуватися як кандидат;
- ⦿ Право брати участь у виборчому процесі;
- ⦿ Право мати довірених осіб чи представників;
- ⦿ Право бути присутнім при роботі виборчих комісій тощо.

ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Офіційні представники
громадських

Представники партій,
блоків, що беруть
участь у виборах

організацій, що мають
на меті контроль за
чесним проведенням
виборчого процесу

Представники
міжнародних
організацій та
іноземних держав

ОФІЦІЙНИМ СПОСТЕРІГАЧЕМ

- виборець
- член виборчої комісії;
- посадова особа органів виконавчої влади або суду, правоохоронних органів, органів влади Автономної Республіки Крим чи органів місцевого самоврядування;
- військовослужбовець;
- особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу

Може бути

Не може бути:

Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації має право:

- 1) перебувати на виборчих дільницях під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів виборчої комісії;
- 2) робити фото- та кінозйомки, аудіо- та відеозаписи, не порушуючи при цьому таємниці голосування;
- 3) бути присутнім при видачі виборчих бюлетенів членам дільничної виборчої комісії;
- 4) бути присутнім з дотриманням вимог закону на засіданнях дільничних та окружних виборчих комісій;
- 5) звертатися до відповідної виборчої комісії чи до суду щодо усунення порушень закону в разі їх виявлення;
- 6) складати акт про виявлення порушення закону;
- 7) вживати необхідних заходів в межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на виборчій дільниці;
- 8) отримувати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів, про підрахунок голосів і встановлення підсумків голосування та інших документів у випадках, передбачених законом;
- 9) реалізовувати інші права

Офіційний спостерігач від партії, кандидата у депутати, громадської організації не має права:

- ⦿ 1) безпідставно втручатися в роботу виборчої комісії, чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу або неправомірно заважають членам виборчої комісії здійснювати свої повноваження;
- ⦿ 2) заповнювати замість виборця (у тому числі і на його прохання) виборчий бюлетень;
- ⦿ 3) бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушувати таємницю голосування

ПРЕДСТАВНИКИ,
УПОВНОВАЖЕНІ ОСОБИ

Представники

- Представляють інтереси кандидата (партії) у відповідній ВК

Уповноважені особи

- Представляють інтереси кандидата (партії) у відносинах з іншими органами та особами

Вид виборів	Термінологія
Вибори Президента	Уповноважений представник (в ЦВК), 5 довірених осіб в єдиному виборчому окрузі і по 1 довірених особі в територіальному виборчому окрузі
Вибори до ВРУ	Представник (в ЦВК), не більше 5 уповноважених осіб, не більше 3 для кандидата в одномандатному виборчому окрузі
Вибори до ОМС	Довірені особи

ДОВІРЕНОЮ ОСОБОЮ

⦿ виборець

- ⦿ член виборчої комісії,
- ⦿ офіційний спостерігач - суб'єкт виборчого процесу,
- ⦿ посадова особа органу державної влади чи ОМС
- ⦿ військовослужбовець,
- ⦿ особа рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України, працівник СБУ ,
- ⦿ особа, яка проходить альтернативну (невійськову) службу,
- ⦿ особа, яка має судимість за вчинення умисного злочину, якщо ця судимість не погашена і не знята в установленому законом порядку

Може бути

Не може бути